

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
746-23

meddelad i Stockholm den 3 december 2024

SÖKANDE

1. Västerhejde Bilskador AB, 556525-2466
2. U Johansson Fastigheter AB, 559058-3810
3. AA

Ombud för 1–3: Advokat Peter Wahlbäck
Advokatfirman Lindahl KB
Box 1203
751 42 Uppsala

KLANDRAT AVGÖRANDE

Regeringens (Finansdepartementet) beslut den 17 november 2022,
Fi2020/01007, avseende överklagande av Länsstyrelsen i Gotlands läns beslut
om förhandsbesked för nybyggnad på fastigheterna Västerhejde Vibble 1:192
och 1:197, Gotlands kommun

SAKEN

Rättsprövning

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen förklarar att regeringens beslut ska stå fast.

BAKGRUND

1. Miljö- och byggnämnden i Gotlands kommun beslutade i maj 2019 att meddela ett positivt förhandsbesked till Hemsehem AB för nybyggnad av bostäder på fastigheterna Västerhejde Vibble 1:192 och 1:197. Försvarsmakten hade under ärendets handläggning avstyrkt att ett positivt förhandsbesked skulle lämnas.
2. AA överklagade beslutet till Länsstyrelsen i Gotlands län som upphävde beslutet i december 2019. Länsstyrelsen uttalade inledningsvis att det för fastigheterna gäller en avstyckningsplan från 1940, som nu gäller som detaljplan. I den planen har ingen prövning gjorts vad gäller markens lämplighet för bebyggelse och frågan om buller har inte heller prövats i avstyckningsplanen. Enligt länsstyrelsens sammantagna bedömning var den föreslagna platsen inte lämplig för bebyggelse med hänsyn till människors hälsa och säkerhet. Vidare bedömdes att Hemsehem AB:s intresse av att uppföra bebyggelse fick stå tillbaka för det aktuella riksintresset för totalförsvaret.
3. Hemsehem AB och miljö- och byggnämnden överklagade länsstyrelsens beslut till Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt. Domstolen beslutade att överlämna målet till regeringen för prövning i enlighet med en bestämmelse om att mark- och miljödomstolen ska överlämna sådana mål som har särskild betydelse för bl.a. Försvarsmakten.
4. Regeringen upphävde länsstyrelsens beslut. Regeringen konstaterade att de tillämpliga bestämmelserna innebar att det inom ett område med detaljplan inte ska prövas om åtgärden påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av totalförsvarets anläggningar inom ett område som är av riksintresse på grund av att det behövs för totalförsvarets anläggningar. Vidare fann regeringen att det inte heller ska prövas om lokaliseringen av bebyggelsen är lämpad för ändamålet med hänsyn till bl.a. möjligheterna att ordna trafik, människors

hälsa och säkerhet samt möjligheterna att förebygga bullerstörningar. De skäl som länsstyrelsen uppgett för att upphäva miljö- och byggnämndens beslut kunde därmed inte ligga till grund för att meddela ett negativt förhandsbesked.

5. Regeringen konstaterade att det av planbeskrivningen i avstyckningsplanen framgår att platsen för sökt åtgärd är avsedd för bostäder. Det saknades mot den bakgrunden skäl att frångå miljö- och byggnämndens bedömning att sökt åtgärd inte strider mot detaljplanen. Nämnden hade således haft fog för att meddela ett positivt förhandsbesked.

YRKANDEN M.M.

6. *Västerhejde Bilskador AB, U Johansson Fastigheter AB och AA* ansöker om rättsprövning av regeringens beslut. Sökandena yrkar att beslutet ska upphävas och anför följande.
7. Lokaliseringen av Hemsehem AB:s föreslagna bostadsbyggnation är direkt olämplig med hänsyn till närheten till Västerhejde Bilskadors plåt- och lackeringsverkstad. Om bostadsbyggnation ändå tillåts inom fastigheterna skulle det både innebära fara för människors hälsa och en betydande olägenhet för Västerhejde Bilskador i form av framtida klagomål.
8. Om beslutet står sig innebär det att Västerhejde Bilskadors verksamhet, i strid med egendomsskyddet, kan komma att tvingas bort från den plats där AA investerat och byggt upp sin verksamhet i över 40 år. Det är varken rimligt eller proportionellt att en drygt 80 år gammal avstyckningsplan ska kunna tillmätas sådan betydelse.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET**Rättslig reglering m.m.***Rättsprövning*

9. Av 1 och 3 §§ lagen (2006:304) om rättsprövning av vissa regeringsbeslut framgår att en enskild får ansöka hos Högsta förvaltningsdomstolen om rättsprövning av sådana beslut av regeringen som innefattar en prövning av den enskildes civila rättigheter eller skyldigheter i den mening som avses i artikel 6.1 i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, EKMR.
10. Enligt 7 § ska Högsta förvaltningsdomstolen upphäva regeringens beslut om det strider mot någon rättsregel på det sätt som sökanden har angett eller som klart framgår av omständigheterna. Detta gäller dock inte om det är uppenbart att felet saknar betydelse för avgörandet. Om regeringens beslut inte upphävs, står det fast.
11. Rättsprövningen innefattar, förutom ren lagtolkning, även sådana frågor som faktabedömning och bevisvärdering samt frågan om beslutet strider mot kraven på saklighet, opartiskhet och allas likhet inför lagen. Prövningen omfattar också fel i förfarandet som kan ha påverkat utgången i ärendet. Om de tillämpade rättsreglerna är så utformade att det föreligger en viss handlingsfrihet vid beslutsfattandet, omfattar rättsprövningen frågan om beslutet ryms inom handlingsfriheten (jfr prop. 1987/88:69 s. 23 ff. och 234).

Plan- och bygglagen

12. Plan- och bygglagen (2010:900) trädde i kraft den 2 maj 2011 och ersatte en äldre plan- och bygglag (1987:10). Av punkten 5 i övergångsbestämmelserna till den nya lagen följer att avstyckningsplaner ska gälla som detaljplaner.
13. Om den som avser att vidta en bygglovspliktig åtgärd begär det, ska byggnadsnämnden, enligt 9 kap. 17 § plan- och bygglagen, ge ett förhandsbesked i fråga om åtgärden kan tillåtas på den avsedda platsen.
14. Av 9 kap. 30 § följer bl.a. att bygglov ska ges för en åtgärd inom ett område med detaljplan om den fastighet och det byggnadsverk som åtgärden avser överensstämmer med detaljplanen och åtgärden uppfyller de krav som följer av 2 kap. 6 § första stycket 1 och 5, 6 § tredje stycket samt 8 och 9 §§.
15. I 2 kap. 9 § anges bl.a. att lokalisering, placering och utformning av byggnadsverk enligt lagen inte får ske så att den avsedda användningen eller byggnadsverket kan medföra en sådan påverkan på grundvattnet eller omgivningen i övrigt som innebär fara för människors hälsa och säkerhet eller betydande olägenhet på annat sätt.
16. Av förarbetena till 9 kap. 30 § plan- och bygglagen framgår att det förhållandet att en detaljplan har antagits innebär att en prövning har gjorts gentemot flera av bestämmelserna i 2 kap. och att prövningen av bygglovet endast ska göras mot 2 kap. i de delar som inte har prövats i detaljplanen (prop. 2010/11:63 s. 24).

Egendomsskyddet

17. I 2 kap. 15 § regeringsformen anges att vars och ens egendom är tryggad genom att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller till någon

enskild genom expropriation eller något annat sådant förfogande eller tåla att det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen.

18. Enligt artikel 1 i det första tilläggsprotokollet till EKMR ska varje fysisk eller juridisk person ha rätt till respekt för sin egendom. Ingen får berövas sin egendom annat än i det allmänna intresse och under de förutsättningar som anges i lag och i folkrättens allmänna grundsatsar.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

19. I det klandrade avgörandet har regeringen överprövat ett beslut av Länsstyrelsen i Gotlands län att upphäva ett positivt förhandsbesked för nybyggnation på två fastigheter.
20. Eftersom en avstyckningsplan ska gälla som en detaljplan för området ska prövningen ske utifrån 9 kap. 30 § plan- och bygglagen. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterar att den bestämmelsen, och de bestämmelser som den paragrafen hänvisar till, är allmänt hållna och ger myndigheterna ett förhållandevis stort utrymme för bedömningar.
21. Högsta förvaltningsdomstolen finner att regeringen vid sitt beslutsfattande har hållit sig inom det bedömningsutrymme som de berörda reglerna innefattar. Ett positivt förhandsbesked beträffande byggnation på en grannfastighet kan inte heller anses utgöra en oproportionerlig inskränkning av sökandenas rätt att använda sin egendom eller bedriva sin verksamhet.
22. I målet har inte kommit fram att regeringen vid beslutsfattandet skulle ha felbedömt fakta eller att det vid handläggningen har förekommit något fel som kan ha påverkat utgången i ärendet. Inte heller framgår det klart av

omständigheterna att regeringens beslut på annat sätt strider mot någon rättsregel.

23. Regeringens beslut ska därför stå fast.

I avgörandet har deltagit justitieråden Helena Jäderblom, Thomas Bull, Per Classon, Leif Gäverth och Mats Anderson.

Föredragande har varit justitiesekreteraren Lina Bjersbo.